

НУЖНА Людмила Михайлівна,
провідний інспектор ФДУ «Центр
пробації» у м. Києві та Київській
області

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОБОТІ З МОЛОДДЮ, ЯКА ПЕРЕБУВАЄ ПІД НАГЛЯДОМ ПРОБАЦІЇ, ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Актуальність теми зумовлена тим, що в умовах воєнного стану та глибоких трансформацій українського суспільства, пов'язаних із процесами державотворення, питання формування стійкої української ідентичності набуває особливої ваги. Збройна агресія проти України загострила потребу у зміцненні ціннісних орієнтирів молоді, формуванні усвідомленого й відповідального ставлення до держави, права та суспільства. У цьому контексті ключову роль відіграють державні інституції, зокрема пробації, яка поєднує правовий, соціальний та виховний вплив на осіб, які перебувають у конфлікті із законом.

Метою дослідження є аналіз перспектив упровадження цифрових технологій та інструментів штучного інтелекту у соціально-виховну роботу з молоддю, яка перебуває під наглядом пробації, та обґрунтування їх значення як чинника формування стійкої української ідентичності.

Запропоновані підходи можуть бути використані як методологічне підґрунтя для подальших досліджень цифрових інструментів у діяльності органів пробації.

Відповідно до статті 4 Закону України «Про пробацію» (далі – Закон), метою пробації є забезпечення безпеки суспільства шляхом виправлення засуджених, запобігання вчиненню ними повторних кримінальних правопорушень та забезпечення суду інформацією, що характеризує обвинувачених, з метою прийняття судом рішення про міру їхньої відповідальності [1].

Згідно зі статтями 7 Закону, підставою для постановки на облік суб'єкта пробації є обвинувальний вирок суду, яким особу засуджено до покарання не пов'язаного з позбавленням волі.

Статтями 12 та 14 Закону передбачено застосування у межах виконання судового рішення такого виду пробації як наглядова пробація, яка полягає у тому числі й здійсненні наглядових та соціально-виховних заходів щодо суб'єктів пробації. Ними можуть бути як неповнолітні так і повнолітні особи. Пробація щодо неповнолітніх – це пробація стосовно осіб віком від 14 до 18 років, що здійснюється з урахуванням їх вікових та психологічних особливостей.

Положення статті 13 Закону передбачають, що соціально-виховна робота проводиться за індивідуальним планом роботи із засудженим та передбачає

диференційований підхід під час надання консультативної, психологічної та інших видів допомоги, сприяння працевлаштуванню, залучення до навчання, участь у виховних заходах та соціально корисній діяльності, проведення індивідуально-профілактичної роботи.

Разом з цим, відповідно до статті 1 Законом України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 05 лютого 1993 р., до категорії молоді належать громадяни України віком від 14 до 35 років, що має важливе значення для визначення цільових груп соціально-виховної роботи.

На обліку уповноважених органів з питань пробації (далі – органи пробації) переважну частину засуджених становить зазначене вище коло осіб, що зумовлено особливостями формування їхньої особистості під впливом життєвого досвіду, соціального середовища, міжособистісних відносин, а також інших обставин, які сприяли вчиненню кримінального правопорушення. Молодь характеризується підвищеною чутливістю до зовнішніх впливів, активним використанням цифрових технологій, соціальних мереж та онлайн-комунікації, що обумовлює доцільність інтеграції цифрових інструментів у діяльність органів пробації [2, с. 46-53].

У сучасних умовах цифровізація державного управління розглядається не лише як інструмент підвищення ефективності адміністративних процесів, а і як потужний механізм впливу на формування світогляду, системи цінностей і соціальної відповідальності громадян. При цьому слід враховувати, що традиційні, формалізовані моделі соціально-виховної роботи дедалі частіше втрачають свою ефективність, оскільки не відповідають способам сприйняття інформації сучасною молоддю. У таких умовах виникає об'єктивна потреба переходу до інноваційних, інтерактивних та технологічно орієнтованих підходів, здатних не лише інформувати, а й утримувати увагу, залучати до активної участі та формувати внутрішню мотивацію до змін.

Особливе значення має впровадження цифрових освітніх програм, спрямованих на формування української ідентичності через вивчення конституційних цінностей, прав і обов'язків громадянина, ролі держави та права в умовах воєнного стану. Інтерактивний формат подачі матеріалу, використання мультимедійного контенту, елементів гейміфікації, адаптивних алгоритмів і зворотного зв'язку сприяють підвищенню рівня залученості молоді та ефективності засвоєння інформації [3].

Перспективним напрямом є й використання технологій штучного інтелекту, віртуальної реальності (далі – VR), цифрових симуляцій та спеціалізованих застосунків у межах психологічної та соціально-виховної роботи із засудженими. Застосування VR-окулярів, інтелектуальних цифрових тренажерів, трекерів емоційного стану та ігрових сценаріїв, створених із використанням штучного інтелекту (далі – ШІ) [4, с. 48-58]. Вони дозволяють формувати безпечне середовище для переосмислення вчиненого кримінального правопорушення, опрацювання психологічних труднощів під наглядом фахівців пробації, а також розвитку емпатії шляхом моделювання

ролі потерпілої особи, що сприятиме повному усвідомленню наслідків власної поведінки та формуванню відповідального ставлення до інших членів суспільства.

Окрім цього, цифрові симуляції та інтелектуальні тренажери можуть використовуватися для розвитку навичок конструктивного спілкування, управління емоціями, реагування на стресові та конфліктні ситуації, які також мають важливе значення для зниження ризику рецидиву. Поєднання таких інструментів із традиційними заходами пробації дозволяє трансформувати соціально-виховну роботу у динамічний процес особистісного розвитку, у якому особа молодіжного віку виступає активним учасником власної ресоціалізації.

Разом із тим, упровадження цифрових технологій, інструментів штучного інтелекту, віртуальної реальності та спеціалізованих цифрових тренажерів у діяльність органів пробації потребує не лише концептуальної готовності, а й належного матеріально-технічного та фінансового забезпечення. Йдеться, зокрема, про закупівлю відповідного обладнання, придбання та підтримку ліцензійного програмного забезпечення, а також розробку або адаптацію спеціалізованих цифрових платформ з урахуванням вимог інформаційної безпеки та захисту персональних даних. Водночас можливості державного бюджету на сьогодні не завжди передбачають фінансування таких інноваційних інструментів у повному обсязі, що актуалізує потребу у пошуку альтернативних механізмів ресурсного забезпечення, зокрема шляхом реалізації пілотних проєктів, залучення міжнародної технічної допомоги чи грантових програм. Паралельно з цим впровадження цифрових технологій і ШІ вимагає особливої уваги до ризиків, пов'язаних із захистом персональних даних, дотриманням стандартів інформаційної безпеки та етичних принципів. Робота з молоддю, яка перебуває під наглядом пробації, має здійснюватися із суворим дотриманням принципів конфіденційності, добровільності участі у цифрових програмах, недопущення дискримінації чи стигматизації, а також із забезпеченням належного професійного психологічного та соціального супроводу.

Висновок. Упровадження цифрових технологій та інструментів штучного інтелекту у діяльність органів пробації може призвести до підвищення ефективності соціально-виховної роботи з молоддю шляхом посилення її індивідуалізації, підвищення рівня залученості та внутрішньої мотивації осіб до змін. Використання сучасних цифрових підходів здатне сприяти глибшому усвідомленню наслідків протиправної поведінки, розвитку відповідального ставлення до права, держави й суспільства, а також формуванню стійкої української ідентичності. Водночас досягнення зазначених результатів можливе за умови належного матеріально-технічного та фінансового забезпечення, а також дотримання етичних принципів, стандартів інформаційної безпеки та захисту персональних даних.

Список використаних джерел

1. Про пробацію: Закон України від 05 лют. 2015 р. № 160-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/160-19> (дата звернення: 12.01.2026).
2. Нохріна І. С. Вплив соціальних мереж на соціальну успішність студентської молоді. *Соціальна робота та психологія: освіта і наука*. Вип. 1/2024. С. 46–53. URL: <https://doi.org/10.32782/3041-1351/2024-1-7>.
3. Global citizenship education in a digital age: teacher guidelines. UNESCO. 2024. URL: <https://www.unesco.org/en/articles/global-citizenship-education-digital-age-teacher-guidelines>.
4. Blazeska D. The Impact Of Digital Trends On Marketing. *UTMS Journal of Economics*. 2020. Vol. 11. P. 48-58. URL: <https://www.proquest.com/docview/2444992500?sourcetype=Scholarly%20Journals>.

ОСНАЧ Олексій Михайлович,
доцент кафедри теорії, історії
та філософії права навчально-наукового
інституту права та психології
Національної академії внутрішніх
справ, кандидат політичних наук

ПРОБЛЕМА МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНЬСЬКОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ЯК ЕЛЕМЕНТУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Станом на березень 2026 р. ЮНЕСКО нарахувало не менше 523 історичних пам'яток, культурних або релігійних об'єктів, частково або повністю зруйнованих на території України в результаті військових дій. Серед них, зокрема, можна назвати Український краєзнавчий музей в Іванкові, в якому зберігалося 25 картин відомої української художниці Марії Примаченко, доля яких залишається невідомою, Меморіал Голокосту «Дробицький Яр» у Харкові, а також різні релігійні об'єкти, серед яких православні церкви, збудовані з дерева.

Такі ворожі дії щодо культурної спадщини України – в її матеріальному втіленні – навмисно організовані з метою підірвати, а то й знищити ідентичність українського народу. Кремль не обмежується лише запереченням існування окремої української ідентичності. Такими ворожими діями щодо культурної спадщини завдається шкода не тільки її матеріальному виміру, а й певним «ідентифікаційним орієнтирам». Адже культурні цінності «втілюють і живим чином передають ідентичність та історію народу». Національна ідентичність, зокрема, «виражається мовою, звичаями, мистецтвом та